

2010). Užitku »Prvega« se ne sme odreči ničesar, a hkrati mu na deklarativni ravni diskurza tudi ni mogoče pripisati ničesar, čemur bi se bilo odreči sploh treba. Dobronamernost pedagoškega diskurza je, kot je videti, utemeljena v »izvorni« dobronamernosti predpostavljenega (užitka) »Prvega«.

Zdi se, da mora danes na deklarativni ravni pedagoškega diskurza iz šolskega polja ostati izključeno predvsem dvojje: na eni strani vsakršna »umazanost« užitka in na drugi strani instanca »gospodarja« kot taka. Ne gre le za utajo »obsčenega užitka despota« v prid dobrega in zanesljivega »gospodarja-Zakona«, s katerim bi se lahko »varno« identifikirali.<sup>19</sup> Natanko v tem se je glede na kafkovsko konstelacijo birokracije zgodil bistven premik. Videti je, da je izločen ne le »transgresivni«, temveč prav *vsakršen* gospodar, da celotna sfera »odraslega«, »zunanjega« Drugega kot nečesa, kar bi bilo prvobitni subjektivni »substanci« vnanje in tuje in bi nad njo slučajno hotelo vršiti karkoli prisilnega in »trpnega«, v sodobnem pedagoškem diskurzu v celoti umanjka.

Nemara bi lahko rekli, da je sodobni pedagoški diskurz v »eri nenehnih družbenih sprememb« svoje edino trdno sidrišče neomajne gotovosti našel prav v prepričanju, da nadrejenemu Drugemu nikakor ne gre zaupati, kolikor je – tudi v podobi dobrega »gospodarja-Zakona« – že zdavnaj »padel«. Edini »Drugi«, ki ga je še mogoče tolerirati, mora biti zato zveden na »Prvega«; vse, kar naj bi nas povezovalo na ravni občega in v kar je na deklarativni ravni »še mogoče verjeti«, je, kot je videti, le še participacija na »izvorni substanci subjektivnosti«, katere »déležniki« smo vsi in zaradi katere smo hkrati vsi različni, posebni, individualni. Vsi smo »Prvi« in »Prvih« je mnogo. Gotovost v varljivost Drugega je v tej luči komplementarna gotovosti v čistost imanentnega »Prvega«.

Vse, kar v sodobni šoli šteje, pravijo šolniki, je gola »črka zakona«. A to ne pomeni, da se šola nahaja v trdnem primežu »simbolnega gospodarja«. Sodobna verzija pregovornega nasprotja med (imaginarnim) »duhom« in (simbolno) »črko« se danes še zdaleč ne preveša le na stran »črke«. Nasprotno. »Vladavina zapisa« se v sodobni šoli vrši natančno v imenu »duha« kot »izvornega smisla«, ki napolnjuje predpostavljeno instanco skupnega »Prvega«. Zakonodaja subjektu nalaga le njegovo (izvorno, individualno, samoizražajočo se ...) subjektivnost. Vi-

19 Če je fantazma despotske oblasti prikrito dopolnilo »vere« v demokratično oblast »črke Zakona« (cf. Dolar, 2012: 91–92), je podobo gospodarja kot subjekta predpostavljenega uživanja mogoče brati kot komplementarno »pravilni« (na neosebni pravilu utemeljeni) birokratski strukturi oblasti, katere »kapricioznost« razkriva kafkovski svet.